

НИЙТИЙН БАЯЛГИЙН УДИРДЛАГА, ИЛ ТОД, ХАРИУЦЛАГАТАЙ БАЙДАЛ

ТӨСВИЙН ХАРИУЦЛАГЫГ САЙЖРУУЛАХ НЬ

Монгол Улс байгалийн арвин баялаг нөөцтэй ч иргэдийн орлогын ялгаа жилээс жилд гүнзгийрч, хүн амын 30 орчим хувь нь үндэсний ядуурлын шугамаас доогуур амьдарч байгаа¹ нь тухайн нийтийн баялгийн удирдлага хүн амын олонход үр ашгаа өгөхүйц түвшинд явагдахгүй байгааг харуулна. Иргэдийн амьдралын тэгш бус байдалд дорвитой ахиц гарахгүй байгаа нь Жини коэффициент улсын дунджаар 0.31² байгаагаас мөн харагддаг. Түүнчлэн төрийн аудитын байгууллагын хяналт шалгалтаар улсын төсвийн зарцуулалттай холбоотой зөрчлүүд ч жил бүр давтагдан илэрсээр байна. Иймд нийтийн баялгийг иргэн бүрийн амьдралын чанарыг дээшлүүлэхүйц хэмжээнд удирдахад юуны өмнө Монгол Улсын төсвийн удирдлага, түүний ил тод, хариуцлагатай байдлыг өнөөгийн түвшнээс дээшлүүлэх шаардлагатай. Үүнээс гадна төсвийн зарцуулалтын хяналт, мониторинг туйлын чухал.

Иргэний нийгмийн олон жилийн шаргуу зүтгэлийн дүнд төсвийн мэдээлэл харьцангуй нээлттэй болсноор

иргэд, олон нийтийн зүгээс төсөвт хяналт, мониторинг хийх идэвх өндөр болжээ. Шилэн дансны тухай хууль хэрэгжиж эхэлсэн 2015 оноос ННФ иргэний нийгмийн байгууллагуудтай хамтран орон даяар жил бүр хяналт, мониторинг хийж, үр дүнг төр засаг, олон нийтийн анхааралд оруулж ажилласан нь үг хууль хэрэгжихэд чухал түлхэц болсон гэж бид үздэг. Уг хуулийн дагуу төсвийн удирдлагыг хэрэгжүүлсэн шийдвэр, үйл ажиллагааны ил тод байдлыг 2019 онд улсын төсвийн ерөнхийлөн захирагчид, тэдгээрт хамаарах байгууллагууд 91.5 хувь; аймаг, нийслэлийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчид, тэдгээрт хамаарах байгууллагууд 87.9 хувь хэрэгжүүлсэн талаар Үндэсний аудитын газраас 2020 онд гаргасан “Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилтэд хийсэн аудитын тайлан”-д дүгнэжээ.

Төсвийн мэдээлэл илүү нээлттэй болсон нь улсын төсвийн хөрөнгийн үр ашиггүй, зүй бус ашиглалтыг зөвхөн ил болгоод орхихгүй, төрөөс шударга ёс

¹ Эх сурвалж: <https://www.worldbank.org/mn/news/press-release/2021/12/30/mongolia-s-2020-poverty-rate-estimated-at-27-8-percent>

² “Өрхийн нийгэм, эдийн засгийн судалгаа”-гаар сард нэг хүнд ногдох зардалд үндэслэн Жини коэффициентийг тодорхойлдог (Эх сурвалж: Үндэсний статистикийн хороо, www.1212.mn).

шаардах боломж олгосноор илүү олон иргэн нийтийн баялгийн буруу ашиглалт, авлига, танил талдаа давуу байдал олгож байгааг ил болгоход анхаарал хандуулж, төсвийн мэдээлэл, нээлттэй өгөгдлийг ашиглан нийгмийн сүлжээгээр мэдээлэл түгээн хариуцлага нэхдэг болжээ. ННФ-аас орон нутгийн иргэний нийгмийн байгууллагуудын төсвийн мониторингийн төслийг дэмжин ажилласны дүнд тэд төсвийн зарцуулалтад энгийн дүн шинжилгээ хийх, иргэд болон нутгийн

захиргааны байгууллагад үр дүнгээ танилцуулах, нийтийн сонсгол шаардах, ИТХ-тай хамтран сонсгол зохион байгуулах, төсөв захирагчидтай хамтран ажиллахад түршлагажиж байна.

Бид 2021 онд нийтийн хөрөнгийн удирдлага, зарцуулалтыг оновчтой болгоход хувь нэмэр оруулах зорилго дэвшүүлэн дараах үйл ажиллагаануудыг хийж гүйцэтгэлээ.

УЛСЫН ТӨСӨВ, САНХҮҮГИЙН УДИРДЛАГЫН ЧИГЛЭЛЭЭРХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

Өнгөрч буй онд бид (i) Монгол Улсын төсөв, санхүүгийн зарцуулалт, удирдлагатай холбогдох дүн шинжилгээ; (ii) улсын төсвийн төлөвлөлт, хяналт болон төсвийн ил тод байдлыг дээшлүүлэхэд чиглэсэн хууль тогтоомж, баримт

бичгүүд боловсруулахад санал зөвлөмж оруулах; (iii) төсвийн асуудлаар хэвлэл мэдээллийн хэрэгслүүдээр мэдээлэл хүргэхэд голлон анхаарч ажиллалаа.

Судалгаа шинжилгээ

Төсөв, санхүүгийн удирдлага, зарцуулалтын хүрээнд Ковид-19 цар тахлын үед Засгийн газрын бодлогыг хэрэгжүүлэх зорилгоор уул уурхайн салбарын төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой компаниудаас улсын төсвөөр дамжуулалгүй гаргаж буй зардлыг авч үзсэн “Төсвийн гадуурх зарцуулалт”, мөн Шилэн дансны тухай хууль, шилэн дансны цахим хуудсанд тавих мэдээллийн агуулга, нийтлэг стандартыг тогтоох журмыг боловсронгуй болгоход чиглэсэн “Шилэн дансны тухай хууль, журмын чиглэлээр Төрийн аудитын байгууллагаас гаргасан дүгнэлтүүдэд үндэслэсэн эрх зүйн судалгаа”, Засгийн газрын “Шинэ сэргэлтийн бодлогод хийсэн хөндлөнгийн тойм дүгнэлт” зэрэг шинжилгээ судалгааг хийлээ.

Улс орны нийгэм, эдийн засгийг хөгжүүлэх бодлогоо хэрэгжүүлэхдээ төсвийн нэгдмэл байдлыг хангах нь чухал талаар олон улсын байгууллагуудаас Засгийн газарт зөвлөдөг. Гэсэн хэдий ч сүүлийн жилүүдэд Засгийн

газрын төсвийн гадуурх зарцуулалт байнга нэмэгдэж байна. Тухайлбал, ахмадын тэтгэврийн зээлийг тэглэх, нүүрсний экспортыг дэмжих зорилгоор төмөр зам барих, цар тахлын үеэр иргэдэд мөнгөн дэмжлэг олгох зэрэг үйл ажиллагааг улсын нэгдсэн төсөвт тусгаагүй. Энэ талаарх нарийвчилсан судалгааг Г.Дэлгэрмаагаар ахлуулсан судалгааны баг хийж гүйцэтгэлээ. Мөн төрийн аудитын байгууллагаас Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилтэд жил бүр аудит хийн уг хууль болон бусад журмын хийдэл, давхардал, уялдаагүй байдлыг засаж залруулах, өөрчлөх зөвлөмжийг удаа дараа холбогдох байгууллагуудад хүргүүлж ирсэн. Иймд энэхүү хууль, журмыг боловсронгуй болгоход хувь нэмэр оруулах үүднээс ННФ-ын дэмжлэгтэйгээр Шилэн дансны тухай хууль, журмын чиглэлээрх хууль, эрх зүйн судалгааг Үндэсний аудитын газрын Нийцлийн аудитын газрын ахлах аудитор Д.Отгонбаяраар ахлуулсан баг хийж гүйцэтгэлээ.

- Уул уурхайн салбарын төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой компаниудаас Засгийн газрын бодлогыг хэрэгжүүлэх зорилгоор улсын төсвөөр дамжуулалгүй гаргасан зардлын дотор иргэдийн цахилгаан, дулааны 1.1 их наяд төгрөг, мөн сайжруулсан түлшийг 75 хувиар хямдруулсан зардал багтаж байна.
- Судалгаагаар Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилтэд Төрийн аудитын байгууллагаас 2015-2019 онд хийсэн аудитын тайлангуудад үндэслэн холбогдох хууль болон шилэн дансны цахим хуудсанд тавих мэдээллийн агуулга, нийтлэг стандартыг тогтоох журмыг боловсронгуй болгоход чиглэсэн зөвлөмжүүдийг боловсруулав. Дэлгэрэнгүйг www.forum.mn сайтаас харна үү.

“КОВИД-19” цар тахлын нөлөөгөөр Монгол Улсын ДНБ-ийн хэмжээ 2020 онд өмнөх оноос нэг хувиар, 2015 оны зэрэгцүүлэх үнээр тооцсон бодит дүнгээр 4.6 хувиар агшжээ³. Тиймээс Засгийн газраас ажилгүйдэл, ядуурал өсөх эрсдэл өндөр байгааг харгалзан эдийн засгийн сэргэлтийг дэмжих, өсөлтийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн төсөв, санхүүгийн бодлого хэрэгжүүлэхээр “Шинэ сэргэлтийн бодлого”-ын

хөтөлбөр боловсруулан 2021 оны 12 дугаар сард УИХ-аар хэлэлцүүлж батлуулахаар өргөн барьсан билээ. Судлаач А.Батпүрэв уг хөтөлбөрт тусгасан бодлогуудын оновчтой байдал болон төсөв, мөнгөний бодлогын зарчмуудтай хэрхэн уялдаж буйг шинжлэн судаллаа. Мөн уг хөтөлбөрийг олон улсын ижил төстэй бодлого, хөтөлбөртэй харьцуулан авч үзэж, хөндлөнгийн дүгнэлт гарган, бодлогын зөвлөмж боловсрууллаа.

³ Үндэсний статистикийн хороо (2021), Монгол Улсын статистикийн эмхэтгэл-2020.

Төсвийн зөвлөл

ННФ-ын дэргэдэх Төсвийн зөвлөлийн хурлын явцаас, 2021 оны 3 дугаар сар.

Төрийн зүгээс төсөв, санхүүд тавих хяналтаа сайжруулах, мэдээллийн урсгалыг нэмэгдүүлэх, бодлого шийдвэрт иргэдийн дуу хоолойг тусгах ажилд нь дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор ННФ-аас санаачлан 2021 оны 3 дугаар сард “Төсвийн Зөвлөл”-ийг байгуулан ажиллаж байна. Өнгөрсөн хугацаанд “Төсвийн Зөвлөл” нь улсын төсөв, санхүүгийн асуудлуудаар хэлэлцэн бодлогын шинжилгээ хийж үр дүнг бодлого боловсруулагчид, олон нийтэд хүргэх ажлыг хийлээ. Тухайлбал, төсвийн гадуурх зарцуулалт, Ковид-19 цар тахлын эсрэг төсвийн бодлого зэрэг сэдвээр хэлэлцүүлэг хийн үр дүнг “Төсвийн шинжилгээ” цувралуудад нийтлэн олон нийтэд хүргэлээ. Дүн шинжилгээнд үндэслэн УИХ, Засгийн газар, Сангийн яам болон төрийн холбогдох бусад байгууллагад хандан санал, зөвлөмж гаргасан юм.

“Төсвийн Зөвлөл” нь нийтийн сан хөмрөгийн оновчтой зарцуулалтыг дэмжих зорилгын дор хараат бус шинжээчдээс бүрдэн байгуулагдсан бөгөөд уг үйл ажиллагаанд иргэд мэдээлэлтэй оролцох, хяналт тавих боломж нөхцөлийг нэмэгдүүлэхийг чухалчлан ажиллаж байна.

Уг Зөвлөлийн үйл ажиллагаагаар иргэний нийгмийн зүгээс хийх төсвийн дүн шинжилгээ тогтворжиж, төсвийн чиглэлээрх цаг үеийн асуудлуудад анализ бүхий шуурхай хариу үзүүлдэг болох, төсвийг улсын хөгжлийн бодлого, хөтөлбөрүүдтэй уялдуулах, оновчтой зарцуулалт бий болгоход хувь нэмэр оруулна хэмээн үзэж буй.

ЗӨВЛӨЛИЙН БҮРЭЛДЭХҮҮН

Н.Энхбаяр, Эдийн засагч
Н.Дорждарь, Байгалийн баялгийн засаглалын хүрээлэнгийн Монгол Улс дахь менежер
А.Батпүрэв, “Санхүүгийн хүртээмж-хөгжил” ТББ-ын үүсгэн байгуулагч, гишүүн
Л.Болормаа, Санхүүч, “BFAS” санхүүгийн зөвлөх үйлчилгээний компанийн Гүйцэтгэх захирал
С.Боргил, Санхүүч, “Сэргэлт Консалтинг Групп” компанийн захирал

Г.Бумчимэг, Банк Санхүүгийн Академийн Гүйцэтгэх захирал
Ц.Мөнхбаяр, Эдийн засагч, санхүүч, Байэр Адвайзори ХХК-ийн зөвлөх
П.Эрдэнэжаргал, Нээлттэй Нийгэм Форумын Гүйцэтгэх захирал
Д.Оюунбадам, Төсвийн зөвлөлийн нарийн бичгийн дарга, Нээлттэй Нийгэм Форумын Засаглалын хөтөлбөрийн менежер

Төсвөөс гадуурх зарцуулалт"-ын шинжилгээгээр төсвийн тогтвортой, иж бүрэн, ил тод байдлыг бүрэн хэмжээнд хангах, сахилга батыг дээшлүүлэх үүднээс төсвийн гадуурх зарцуулалтыг бодлогын хүрээнд оновчтой зохицуулж, аль болох ийм зардал гарахыг хязгаарлах талаар санал, зөвлөмж гаргав. Харин "Ковид-19 цар тахлын эсрэг төсвийн бодлого" шинжилгээгээр цар тахлын эсрэг төрийн байгууллагуудаас авч хэрэгжүүлсэн төсвийн бодлогын явц, үр дүнг үнэлэн цаашид хэрэгжүүлэх бодлогыг нээлттэй хэлэлцэх, төсвийн хүрээнд хэрэгжүүлэх бодлогын арга хэмжээг урт хугацаанд, цогцоор авч үзэж, зарцуулалтын тайлагнал, ил тод байдлыг сайжруулах талаар санал, зөвлөмж гаргалаа. Мөн Ковид-19-тэй холбоотой урсгал болон хөрөнгийн зардлыг бүх шатанд ойлгомжтой бүртгэж, хянах аргачлалыг төсвийн журамд оруулах, шилэн дансаар ил болгохыг санал болгожээ. Дэлгэрэнгүй мэдээллийг www.forum.mn сайтаас харна уу.

Түүнчлэн Төсвийн зөвлөл нь "Коронавируст халдвар (Ковид-19)-ын цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах тухай хууль" болон "Эрүүл мэндээ хамгаалж, эдийн засгаа сэргээх 10 их наядын цогц төлөвлөгөө"-ний хэрэгжилт, 2021 оны төсвийн тодотголын асуудлыг хэлэлцэн УИХ-д санал, зөвлөмж хүргүүллээ. Уг санал, зөвлөмжид Засгийн газар иргэдийн эрүүл мэндийг хамгаалахад гол анхаарлаа хандуулан санхүүгийн нөөцөө зарцуулах, хөтөлбөрийн зардал, санхүүжилтийг илүү тодорхой болгох, цар тахалтай тэмцэх болон төсвийн хуулийн зөрчлийг аль болох яаралтай авч үзэх,

Монгол Улсын 2021 оны төсөвт тодотгол хийх зэрэг асуудлыг тусгасан юм.

Цаашилбал Төсвийн зөвлөл нь Уул уурхай хүнд үйлдвэрлэлийн яамнаас боловсруулсан Үндэсний баялгийн сангийн тухай болон Хөгжлийн сангийн тухай хуулийн төслүүдийг ННФ-ын "Байгалийн баялгийн засаглал" хөтөлбөртэй хамтран хэлэлцэв. Хэлэлцүүлгийн дүнд эдгээр хуулийн эрх зүйн орчин, зорилго, макро эдийн засгийн үялдаа холбоо, институцийн тогтолцоо, засаглалын бүтэц, хөрөнгө оруулалт болон эрсдэлийн удирдлагын тогтолцооны чиглэлээр зөвлөмж гарган тус яаманд хүргүүллээ.

Улсын төсвийн бодлогын түвшний оролцоо

Төсвийн төлөвлөлт, төсөвт тавих хяналт, түүний ил тод байдлыг дээшлүүлэхэд чиглэсэн хууль тогтоомж, баримт бичиг боловсруулах ажилд ННФ-ын зүгээс төрийн байгууллагуудыг судалгаа, шинжилгээ, мониторингийн үр дүнгээр хангахаас гадна шаардлагатай тохиолдолд бусад бие даасан судлаач, иргэний нийгмийн байгууллагатай хамтран хууль тогтоомж, дүрэм журмын төсөлд бодлогын чанартай санал зөвлөмж хүргүүлж ирлээ. Тухайлбал, нийтийн төсөвт тавих төрийн хяналтыг нэмэгдүүлэх чиглэлээрх хууль боловсруулахад оролцон УИХ-ын хяналт шалгалтын тухай анхдагч хуулийн төсөл боловсруулах Ажлын хэсгийн мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх үүрэг бүхий Ажлын дэд хэсэгт багтаж ажиллалаа. Ингэснээр уг хуулийн нийтийн төсөв, санхүүгийн удирдлагад хяналт тавих зохицуулалтуудыг боловсронгуй болгоход чиглэсэн саналаа хүргүүлэв. Үүнд, УИХ-ын хяналтыг хэрэгжүүлэхэд УИХ дахь цөөнхийн оролцоог нэмэгдүүлэх, УИХ-ын хяналтаас гарах үр дүнг тодорхой болгох, УИХ-ын хяналтын ил тод байдал, хяналт дахь иргэдийн оролцоог хангах, УИХ-аас нэгдсэн төсвийн төслийн талаар олон нийтийн хэлэлцүүлэг хийх хугацааг тодорхой заах, нэгдсэн

төсвийн төсөлд иргэний нийгмийн зүгээс УИХ-д хүргүүлсэн саналын шийдвэрлэлтийн талаар тайлагнах зэрэг зарчмын асуудлууд багтсан болно. Энэ нь олон улсад тогтсон сайн жишиг юм. Уг хууль 2021 оны 12 дугаар сард батлагдлаа.

Засгийн газраас Төсвийн тухай хуулийн 29.4 заалт дахь "...төслүүд нь зураг төсвөө батлуулсан байх" шаардлагыг хангахгүй барилга байгууламжийг эхлүүлэх ажлыг төсөвт суулган УИХ-аар батлуулж буй нь төсвийн хөрөнгө оруулалттай төслийн хэрэгжилт удааширч байгаагийн нэг гол шалтгаан юм. Тиймээс ННФ-ын зүгээс хуулийн шаардлага хангасан төслүүдийг л төсөвт тусгах шаардлагатайг "Бодлогын асуудал" цувралынхаа 32 дахь дугаарт хөндсөн юм. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын аудитаар 2019 онд шинээр эхлүүлэхээр баталсан зураг, төсөв шаардлагатай 638 төсөл, арга хэмжээний 84.3 хувь нь хуулийн шаардлага хангаагүй байсан бол 2021 оны төсвийн төсөлд шинээр эхлүүлэх хөрөнгө оруулалтын төслүүдээс мөн л 55 нь зураг, төсөвгүй байжээ.

Энэхүү шинжилгээнд төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хийгдэж буй төсөл удааширснаар төсөв үр ашиггүй зарцуулагдаж буйг хөндөхийн зэрэгцээ төсвийн төлөвлөлтийн баримт бичгийн иж бүрдэл, мэдээллийг нээлттэй болгох, баримт бичгийн агуулгад тавигдах шаардлагыг боловсронгуй болгох чиглэлээр санал, зөвлөмж боловсруулж орууллаа. Дэлгэрэнгүй мэдээллийг www.forum.mn сайтаас харна уу.

Мөн “Монгол Улсын төсвийн төлөвлөлтийн баримт бичгүүдийг боловсронгуй болгох асуудалд” нийтлэлийг “Бодлогын асуудал” цувралынхаа 33 дугаараар бодлого боловсруулагчдад хүргэлээ. Нийтлэлд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалттай зарим төслийн хэрэгжилт удааширч, төсөвт өртөг нь харилцан адилгүй өссөнөөр төсөв үр ашиггүй зарцуулагдаж байгааг хөндлөө. Тэрчлэн шинээр эхлэх хөрөнгө оруулалтын төслүүдийн эхний санхүүжилтийг Төсвийн тухай хуулийн 29.3.5 дахь заалтын дагуу олгохгүй, эхний жилд нь хэт бага төсөв төлөвлөж тэр нь барилгын шав тавихаас хэтрэхгүй ажил цөөнгүй байгааг мөн дурдлаа. Засгийн газраас боловсруулсан хөрөнгө оруулалтын төслийн жагсаалтад нийт төсөвт өртгийн хэдэн хувийг эхний жилд санхүүжүүлж байгааг харуулдаггүйгээс бодлого боловсруулагчид уг төслүүд Төсвийн тухай хуулийн холбогдох заалтад нийцсэн төлөвлөлт эсэхийг хянаж шалгах боломжгүй болдог аж. Үүний оронд зөвхөн тухайн жилийн санхүүжилтийн мөнгөн дүнг харуулсан мэдээлэл л ирдэг байна. Мөн шилжих төслүүдийн хувьд зөвхөн өргөн барьж буй төслийн төсөвт өртгийг л харуулахаас тухайн төслийн анх батлагдсан төсөвт өртгийн мэдээллийг багтаадаггүй зэрэг асуудлыг энэхүү “Бодлогын асуудал”-аар хөндөж гаргасан болно.

Ийнхүү хөрөнгө оруулалтын шинэ болон шилжих төслүүдийн мэдээллийн иж бүрдэл хангалтгүй байгаа нь УИХ-ын гишүүд бүрэн мэдээлэлтэйгээр шийдвэр гаргах боломж нь хязгаарлагдаж буйг шийдвэрлэх арга замыг зөвлөмжид дурдаж орууллаа. Төсвийн хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээний жагсаалтын

одоогийн маягтад эдгээр мэдээллийг тусган шинэчлэх; батлагдсан төсөл, арга хэмжээнд дахин давтагдахгүй код олгох; төсвийн тодотгол хийгдэх тохиолдолд тусгайлсан маягт боловсруулах нь зүйтэйг мөн тусгалаа. Мөн улсын төсвийн төслийн баримт бичгийн болон баталсан төсвийн баримт бичгийн мэдээллийн иж бүрэн байдлыг “Төсвийн нээлттэй байдлын олон улсын судалгаа”-наас гаргасан зөвлөмжийн дагуу тус тус сайжруулахыг зөвлөмж болгов. Эдгээр санал зөвлөмжөөс Монгол Улсын Нээлттэй Засгийн Түншлэлийн 2022-2023 оны үйл ажиллагааны үндэсний төлөвлөгөөнд тусгах чиглэлээр бид мөн ажиллалаа.

Ийнхүү иргэний нийгмийн байгууллагуудын зүгээс дүн шинжилгээнүүддээ тулгуурлан бодлого боловсруулагчдад хандсан санал, зөвлөмж боловсруулахаас гадна төсвийн холбогдох хууль, тогтоомжийг УИХ-аар хэлэлцэх явцад анхаарах асуудлуудыг хөндөн, санал боловсруулан төрийн байгууллагуудад хүргүүлж, төсвийн асуудлаар хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр нийтэд мэдээлэл хүргэж ажилласны дүнд Монгол Улсын төсвийн ил тод байдал, тайлагнал, хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлтийн чиглэлээр зарим ахиц гарлаа. Тухайлбал, 2022 оны улсын төсвийн төсөлд туссан шинээр эхлэх барилга байгууламжуудын нэгээс бусад нь зураг, төсөвтэй байсан нь өмнөх жилүүдээс эрс сайжирсан үзүүлэлт байлаа. Энэ нь иргэний нийгмийн зүгээс хийсэн ажиглалт, судалгааны дүнд Засгийн газар анхаарал хандуулан Төсвийн тухай хуулийн холбогдох заалтын хэрэгжилтийг хангахад ахиц гаргасныг харуулж байна.

Төсвийн асуудлаарх олон нийтийн үйл ажиллагаа

Төсвийн ил тод байдал, хариуцлагыг дээшлүүлэхэд анхаарах асуудлуудаар бодлогын түвшинд нөлөөллийн ажил хийхээс гадна хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр олон нийтэд мэдээлэл хүргэх, зарим төрийн байгууллагын хурал, зөвлөгөөнд илтгэл тавих хэлбэрээр хамтран ажиллаж ирлээ. Тухайлбал, 2021 оны 12 дугаар сард болсон Авлигын эсрэг үндэсний чуулганд ННФ-ын хөтөлбөрийн менежер “Монгол Улсын төсвийн ил тод байдал, зарцуулалтад иргэний нийгмийн зүгээс тавих хяналт, анхаарах асуудал” илтгэл танилцууллаа. Уг

илтгэлийг “Төрийн албаны шударга, ил тод байдлыг бэхжүүлэх нь” салбар хуралдаанд танилцуулсан бөгөөд түүнд төсвийн төлөвлөлтийг сайжруулах, төлөвлөлтийн баримт бичгийн агуулгад тавигдах шаардлага, төсвийн хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээний бүртгэлийг боловсронгуй болгох, төсвийн төслийн баримт бичгийн болон УИХ-аас баталсан төсвийн баримт бичгийн мэдээллийн иж бүрэн байдлыг сайжруулах зэрэг санал зөвлөмж багтсан юм.

Авлигын эсрэг үндэсний чуулганы үеэр ННФ-ын Хөтөлбөрийн менежер Д.Оюунбадам танилцуулга хийж буй нь, 2021 оны 12 дугаар сар.

Түүнчлэн уг илтгэлд Шилэн дансны нэгдсэн системийг нээлттэй өгөгдлийн зарчмаар шинэчлэн, төсөв боловсруулах үе шатанд олон нийтийн оролцоог хангах аргуудыг түрших, эмзэг болон төлөөлөл багатай бүлгийг төсвийн хэлэлцүүлэгт татан оролцуулах, УИХ-аас олон нийтийн эсвэл иргэний нийгмийн байгууллагын

төлөөлөгч төсөв батлагдахаас өмнөх хэлэлцүүлгийн болон аудитын тайлан сонсголд оролцож мэдүүлэг өгөх боломж бүрдүүлэх хэрэгтэй байгааг тэмдэглэлээ. Үндэсний аудитын газар аудитын үйл явцдаа олон нийт оролцох албан ёсны механизм бий болгох хэрэгтэй байгаа талаар мөн танилцуулгадаа дурдсан юм.

ННФ Монгол Улсын хувьд тулгамдаад буй Нийгмийн даатгалын сангийн тогтолцоог шинэчлэх асуудалд хувь нэмэр оруулахыг зорьж өнгөрсөн онд “Нийгмийн даатгалын сангийн 2012-2020 оны төсвийн бүрдүүлэлт, зарцуулалтын дүн шинжилгээ: Сангийн удирдлагыг боловсронгуй болгох талаарх санал зөвлөмж” судалгааг санхүүжүүлж хийлгэсэн юм. Уг судалгааны дүнг танилцуулах үулзалт 2021 оны 3 дугаар сард болж уг үулзалтад судлаачид, иргэний нийгмийн төлөөллөөс гадна Нийгмийн даатгалын Ерөнхий газрын дарга Д.Зоригт, Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн яамны Нийгмийн даатгалын хэлтсийн дарга Б.Батжаргал нар оролцов.

“Нийгмийн даатгалын сангийн төсвийн шинжилгээ: Сангийн удирдлагыг боловсронгуй болгох талаарх санал зөвлөмж” судалгааны дүнг танилцуулах цахим үулзалтын явцаас, 2021 оны 3 дугаар сар.

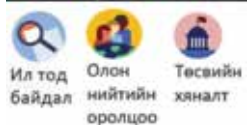
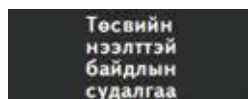

ННФ-ын Хөтөлбөрийн менежер Д.Оюунбадам Eagle, Bloomberg телевизүүдээр Монгол Улсын 2022 оны төсвийн төслийн анхаарах асуудлуудыг хөндлөө. 2021 оны 11 дүгээр сар.

Монгол Улсын 2022 оны төсвийн төсөл хэлэлцэж буйтай холбогдуулан 2021 оны 11 дүгээр сард зарим анхаарах асуудлаар хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр нийтэд мэдээлэл хүргэлээ. Ийнхүү мэдээлэл хүргэх явцаа бид өмнөх онуудад байнга давтагдаж, төсвийн судалгаа шинжилгээгээр чухалчлан зөвлөж байсан, шинээр эхлэх хөрөнгө оруулалтын төслийн эхний санхүүжилтийг мөн л Төсвийн тухай хуульд зааснаас бага хэмжээгээр тусгасан, зарим шилжих төслийн төсөвт өртөг ихээхэн өссөн, төсвийн орлогыг хэт өөдрөгөөр төсөөлсөн зэрэг асуудлуудыг хөндлөө. Төсөв боловсруулах явцад иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэх зорилгоор зохион

байгуулагдаж буй “Ирээдүйгээ төсөвлө” таван сарын аяны хүрээнд онлайн хэлэлцүүлэгт оролцсоноос гадна ННФ-ын Хөтөлбөрийн менежер Д.Оюунбадам “Иргэдийн оролцоо: Улсын төсвийн үйл явцад хяналт тавьж, саналаа оруулах нь” нийтлэл гаргалаа. Энэхүү аяныг Сангийн Яамнаас *Unread Media* компанитай хамтран 2021 оны 12 дугаар сараас эхлүүлсэн юм. Уг аянаар дамжуулан олон нийтэд төсвийн тухай энгийн ойлголтоос эхлээд Монгол Улсын төсвийн бүрдүүлэлт, зарцуулалтын үйл явцад хэрхэн оролцож болох тухай өргөн хүрээний мэдээлэл хүргэхээр ажиллаж байна.

Төсвийн асуудлаарх олон улсын хамтын ажиллагаа

Олон улсын төсвийн түншлэл (www.internationalbudget.org) байгууллагаас хоёр жил тутамд эрхлэн гаргадаг “Төсвийн нээлттэй байдлын олон улсын судалгаа”-ны Монгол Улсын үнэлгээг бид хийж гүйцэтгэн,

үр дүнг нийтэд танилцуулан ажилласны дүнд Сангийн яамнаас иргэдийн төсвийг тогтмол нийтлэх болсноос гадна төсвийн хагас жилийн тайланг нийтэлсэн ахиц дэвшил 2021 онд гарлаа. Энэхүү тайланд төсвийн хэрэгжилтийн талаарх мэдээлэл багтсан боловч төсөв боловсруулахад ашигласан эдийн засгийн урьдчилсан нөхцөлийг нягталсны үндсэн дээр хийгддэг төсвийн хүлээгдэж буй үр дүнгийн талаарх шинэчилсэн таамаглал багтаагүй байна. Иймд олон улсын сайн туршлагын дагуу төсвийн оны эцсээрх хүлээгдэж буй гүйцэтгэлийн талаарх шинэчилсэн таамаглалыг багтаадаг болох нь зүйтэй юм.

Түүнчлэн Олон улсын төсвийн түншлэл байгууллагаас зохион байгуулдаг “Төсвийн нээлттэй байдлын олон улсын судалгаа” дахь Монгол Улсын ээлжит судалгааг 2021 онд хийж гүйцэтгэлээ. Уг судалгаагаар төр засгийн зүгээс улсын төсвийн үндсэн баримт бичгүүдийн мэдээллийг иж бүрэн, шуурхай ил болгосон эсэх, төсвийн үйл явцад иргэд оролцох боломжтой байсан эсэх, мөн төрийн хяналтын байгууллагуудын зүгээс төсөвт тавих хяналтын түвшинд гарч буй өөрчлөлтийг дэлхийн 100 гаруй оронтой харьцуулан үнэлж үр дүнг нийтэд зарладаг билээ. Түүнчлэн эдгээр үзүүлэлтийг өнөөгийн түвшнээс хэрхэн дээшлүүлэх чиглэлээр зөвлөмж гаргадгаараа ихээхэн ач холбогдолтой. Энэхүү ээлжит судалгааны дүнг дэлхий даяар 2022 онд танилцуулах юм.

Олон улсын төсвийн түншлэл байгууллагатай өрнүүлж буй хамтын ажиллагааны хүрээнд бид “Төсвийн төлөвлөлт, түүний гүйцэтгэл ба Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудын хэрэгжилт” судалгааг хийж байна. Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудад хүрэхийн тулд улс орнууд санхүүгийн нөөцөө хүртээмжтэй өсөлтийг дэмжих, нийгмийн эмзэг бүлэгт хүргэх үйлчилгээг сайжруулахад илүүтэй чиглүүлэх хэрэгтэй талаар олон улсын судлаачид зөвлөдөг. Засгийн газар нийтийн баялгийг төсвөөр дамжуулан үр дүнтэй хуваарилж, зарцуулах нь Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудад 2030 он гэхэд хүрэх явдлыг түргэсгэхэд чухал юм. Төсвийн төлөвлөлт, түүний гүйцэтгэлийн зөрүү нь иргэдэд чанартай үйлчилгээ үзүүлэх, ядуурлыг бууруулах зорилгодоо улс орнууд хүрэхэд нөлөөлөх чухал үзүүлэлт болно. Иймд бид Монгол Улсын Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудын хэрэгжилт, төсвийн төлөвлөлт, түүний гүйцэтгэлийн зөрүүг салбараар судалж байна. Энэхүү судалгааны дүн ирэх онд дэлхий даяар танилцуулагдана.

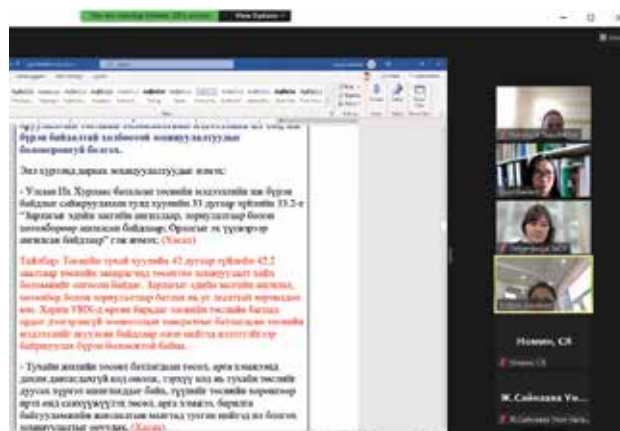
Монгол Улсын Нээлттэй Засгийн Түншлэл (НЗТ)-ийн 2022-2023 оны үйл ажиллагааны үндэсний төлөвлөгөө боловсруулахад ННФ-ын төлөөлөл оролцон улсын төсөв, төсвийн хөрөнгө

оруулалтад иргэдийн оролцоо, хяналтыг нэмэгдүүлэх чиглэлээрх зорилтыг Сангийн яамтай хамтран боловсрууллаа. Уг төлөвлөгөөний зургаадугаар зорилтод Засгийн газрын зүгээс хэрэгжүүлэх арга

хэмжээний хүрээнд төсвийн үйл явцын мэдээллийн ил тод, шуурхай, иж бүрэн байдлыг хангах зохицуулалтуудыг төсвийн хууль тогтоомжид оруулах, үүний дотор Төсвийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлтийн журамд ННФ-ын “Бодлогын асуудал”-аар зөвлөмж болгосон зарим зохицуулалтыг нэмж тусгахаар болсон юм. Үүнд (i) Улсын төсвийн хөрөнгөөр шинээр эхлэх төслүүдийн хувьд санхүүжүүлэх төсөл, арга хэмжээний маягтад “тухайн төсвийн жилийн санхүүжилтийн дүнг нийт төсөвт өртөгт эзлэх хувиар”, шилжих төслүүдийн хувьд “анх батлагдсан төсөвт өртөг” зэрэг мэдээллийг нэмэх; (ii) Төсвийн тодотгол хийгдэхэд УИХ-д өргөн баригдах хөрөнгө оруулалтын төслийн жагсаалтын тусгайлсан маягтуудыг боловсруулах. Түүнчлэн уг төлөвлөгөөнд Шилэн дансны нэгдсэн системийг НЭТ-ийн Үндэсний 4-р төлөвлөгөө хэрэгжих хугацаанд иж бүрэн шинэчлэх болон улсын төсвийн үйл явц, хөрөнгө оруулалт, зарцуулалт тусгай сангууд, гадаадын зээл тусламжийн зарцуулалтын талаар иргэд, олон нийт, татвар төлөгчид жилийн турш саналаа өгч хэлэлцүүлэг өрнүүлж байх цахим талбарыг бий болгох амлалтууд тусгагдлаа.

Бид Дэлхийн эдийн засгийн форум (ДЭЗФ)-тай түншлэн жил бүр Дэлхийн өрсөлдөх чадварын тайлангийн (www.weforum.org/gcr) Монгол Улсын Бизнесийн удирдах ажилтнуудын санал асуулгын судалгаа хийж, Өрсөлдөх чадварын индексийн дүнг нийтэд танилцуулж ирлээ.

Улс орны бүтээмж нь түүний хүрч чадах хөгжлийн түвшнийг тодорхойлдог. Тухайн улсын бүтээмжид нөлөөлөгч гол хүчин зүйлүүдийн үнэлгээнд үндэслэн Өрсөлдөх чадварын индексийг гаргадаг.

Нээлттэй Засгийн Түншлэлийн 2022-2023 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний улсын төсөвт иргэдийн оролцоо, хяналтыг нэмэгдүүлэх чиглэлээрх зорилтыг иргэний нийгмийн байгууллагын төлөөлөл болон Сангийн яамтай хамтран боловсруулах уулзалтын явцаас, 2021 оны 11 дүгээр сар.

2021 онд хийсэн ээлжит судалгааны дүн 2022 онд дэлхий даяар танилцуулагдана. Монгол Улс 2005 оноос энэхүү тайланд нэгдэж, өрсөлдөх чадварын түвшнээ дэлхийн 140 гаруй оронтой харьцуулан харах боломжтой болсон. Олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн тус тайлангийн дүнг улс орнууд анхааралтай авч үзэж бодлого, үйл ажиллагаандаа тусгаж хэрэгжүүлдэг. Иймээс Монгол Улс энэхүү судалгааны дүнд анхаарал хандуулж ажиллах нь манай улсын нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийг дээшлүүлэхэд ач холбогдолтой юм.

ТӨСВИЙН ХАРИУЦЛАГЫГ ДЭЭШЛҮҮЛЭХ ЧИГЛЭЛЭЭРХ ИРГЭНИЙ НИЙГМИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

ННФ иргэний нийгмийн хамтын ажиллагааны хүрээнд улс, орон нутгийн төсвийн зарлага, худалдан авалтад дүн шинжилгээ хийн олон нийтэд хүргэх, төсвийн хяналтын сонсгол зохион байгуулах төрийн бус байгууллагуудын үйл ажиллагааг дэмжих, төсөвт залуусын хяналтыг

нэмэгдүүлэх зорилгоор сонирхолтой үйл ажиллагаа өрнүүлэх, аудитын зөвлөмжийн хэрэгжилтэд чиглэсэн үйл ажиллагаанд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх зэргээр төсвийн хариуцлагыг дээшлүүлэхэд төрийн бус байгууллагуудын идэвхтэй оролцоог хангаж ажиллалаа.

Мониторинг, нийтийн сонсгол

Орон нутгийн иргэний нийгмийн байгууллагууд төсвийн мониторингийн дүнд үндэслэн 2021 онд Говь-Алтай, Өвөрхангай аймгийн төвүүд болон зарим сумдад, мөн нийслэлийн Багануур дүүрэгт нийт зургаан удаа төсвийн сонсгол зохион байгууллаа. Тухайлбал, Либерал эмэгтэйчүүдийн оюуны сан ТББ-ын Өвөрхангай аймаг

дахь салбар Өвөрхангай аймгийн Хужирт, Бүрд суманд; Эх Нутаг Хөгжил төв ТББ Баянгол, Хайрхандулаан сумдад сум тус бүрийн ИТХ-тай хамтран "Орон нутгийн хөгжлийн сангийн төсвийн зарцуулалт, гүйцэтгэл"-ийн хяналтын сонсголыг 2021 оны ес, арав дугаар сард тус тус зохион байгууллаа.

Өвөрхангай аймгийн сумдад хийсэн төсвийн сонсголын явцаас, 2021 оны 9-10 дугаар сар.
Бүрд, Хужирт сум дахь сонсголын явц
Баянгол сум дахь сонсголын явц

“Говь-Алтай аймгийн иргэний нийгмийн нэгдсэн зөвлөл” ТББ Говь-Алтай аймгийн төв болон Есөнбулаг сумын “Орон нутгийн хөгжлийн сангийн 2019, 2020 оны төсвийн зарцуулалт, гүйцэтгэлийн үр дүн”-гээр төсвийн хяналтын сонсголыг сумын ИТХ-тай хамтран 2021 оны 9 дүгээр сард, аймгийн ИТХ-тай хамтран 2021 оны 10 дугаар сард тус тус зохион байгуулав.

Либерал эмэгтэйчүүдийн оюуны сан ТББ-ын Багануур дүүрэг дэх салбар дүүргийн ИТХ-тай хамтран Багануур дүүргийн 2021 оны худалдан авах ажиллагааны тендер шалгаруулалт болон тендер сонгон шалгаруулалтаар хийгдсэн хөрөнгө оруулалтын ажлуудын төсвийн хяналтын сонсголыг 2021 оны 11 дүгээр сард зохион байгуулахдаа Ковид-19 цар тахлын нөхцөл байдлыг харгалзан уг сонсголд танхимаар болон цахимаар оролцох боломжийг иргэдэд олгосон байна.

Багануур дүүрэгт зохион байгуулагдсан төсвийн хяналтын сонсголын явцаас 2021 оны 11 дүгээр сард.

“Захиргааны Шинэ Санаачилга” ТББ-аас дараах чиглэлээр мониторингийн төсөл хэрэгжүүллээ. Үүнд:

– “КОВИД-19 цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах тухай хууль”-ийн 15.1-р зүйлийн хэрэгжилтийн мониторингоор Эрүүл мэндийн яам, Нийслэлийн онцгой комисс, Цагдаагийн ерөнхий газар, Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар, Гадаад харилцааны яам зэрэг хандив тусламж хүлээн авсан байгууллагуудын шилэн дансанд ажиглалт хийв. Мөн дотоодын хандив, тусламжийн мэдээллийг эрүүл мэндийн салбарын байгууллагууд шилэн дансандаа байршуулсан эсэхийг ажиглав. Мониторингийн хүрээнд зөвхөн ажиглалт хийгээд зогсохгүй хандив, тусламжийн мэдээллийн ил тод байдлыг дээшлүүлэх чиглэлээр нөлөөллийн үйл ажиллагаа явуулснаар зарим

байгууллага тайлангаа шилэн дансанд нөхөн нийтэлжээ.

– Засгийн газраас гаргасан “Төсвийн хэмнэлтийн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” 2021 оны 2 дугаар сарын 17-ны өдрийн 43 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийг tender.gov.mn сайт дээр ажиглалаа. Зөвхөн 2021 оны 11 дүгээр сарын төрийн худалдан авалтыг ажиглахад л уг тогтоолыг зөрчин худалдан авалт хийж байгаа нь харагдсан тул Төрийн худалдан авалтын газарт энэ талаар мэдээлж, Авлигатай тэмцэх газарт зарим худалдан авалтын баримт бичгүүдийг хүргүүлээд байна.

Түүнчлэн “Үнэн хатамж” ТББ төрийн аудитын байгууллагаас өгсөн зөвлөмжийн хэрэгжилтэд мониторинг хийж, үр дүнгээ ННФ-ын “Монитор цуврал”-ын 30 дугаарт нийтлэн олон нийтэд хүргэлээ.

Төрийн аудитын байгууллагын зөвлөмжийн хэрэгжилтийг аудитын төрлөөр авч үзэхэд санхүү дээр харьцангуй сайн, харин нийцлийн болон гүйцэтгэлийн аудит дээр сул байв. Харин хэрэгжүүлэгчээр нь авч үзэхэд төсвийн шууд захирагчид зөвлөмжийг харьцангуй сайн дагаж мөрдөж байхад төсвийн ерөнхийлөн захирагчид анхаарахгүй байгаа нь ажиглагдав (дэлгэрэнгүйг www.forum.mn сайтаас үзнэ үү).

Цаашилбал Ховд аймгийн “Жавхлант гэрэлт ирээдүй” ТББ тус аймаг дахь Бүсийн оношилгоо, эмчилгээний төвийн дэргэдэх 50 ортой Хүүхдийн эмнэлгийн чанаргүй барилгын асуудлыг хөндөн нийтийн эрх ашгийн өмгөөлөл явууллаа. Тус байгууллага холбогдох албан тушаалтнуудад хариуцлага тооцуулах, гүйцэтгэгч барилгын компаниар хүүхдийн эмнэлэгт засвар

хийлгүүлэх нэхэмжлэлийг шүүхэд гарган, уг асуудалтай холбоотой нийтлэл бичиж цахимаар олон нийтэд түгээв. Эдгээр ажлын үр дүнд зөрчилтэй асуудал олны анхааралд орж уг барилгын ажлыг гүйцэтгэсэн компани зарим засварын ажлыг хийсэн боловч одоогоор алдаа дутагдлаа бүрэн гүйцэд арилгаагүй байна.

Бүс нутгийн санаачилга ба Монгол Улс

Бүс нутгийн санаачилгуудын хүрээнд Монгол Улсад хэрэгжүүлэх төслүүдийн мэдээлэл, санхүүжилтийн нөхцөл, Монгол Улсад үзүүлэх нөлөөллийн талаар олон нийтийн дунд хэлэлцүүлэг өрнүүлэх зорилгоор нийтэд мэдээлэл хүргэх, судалгаа шинжилгээний ажлыг судлаачид хийж эхлээд байна. Тухайлбал, бүс нутгийн хэмжээнд Азийн дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалтын банк (АДБХОБ) байгуулагдаж, БНХАУ-ын санаачилгаар “Бүс ба Зам” зэрэг томоохон төслүүд хэрэгжин энэ санаачилгын хүрээнд БНХАУ олон оронд хөрөнгө оруулалт хийж байгаа юм. Монгол Улс эдгээр санаачилгад нэгдэн зарим төслийг хэрэгжүүлэхээр зээлийн хэлэлцээр байгуулан санхүүжилт авахаар болж байгаа тухай зарим мэдээлэл хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр мэдээлэгдээд буй. Хэдий тийм боловч уг

төслөөр санхүүжин Монгол Улсад хэрэгжих ажлууд, зээл, тусламжийн мэдээлэл нээлттэй биш байна.

Гадаад эх сурвалжаас харахад “Бүс ба Зам” санаачилгын хүрээнд Монгол Улс нийгмийн кредит онооны системд нэгдэн царай таних камер ашиглахаас гадна төмөр зам, харилцаа холбоо, эрчим хүчний зэрэг төслүүдэд зээл, тусламж авах мэдээлэл байгаа юм. Иймд “Бүс ба Зам”, АДБХОБ-ны санхүүжилтээр хэрэгжих Монгол Улсад хамаарал бүхий төслүүд, тэдгээрийн нөлөөлөл, манай улсад хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн болон хэрэгжиж буй төслүүдийн судалгаа хийх, эдгээр санаачилгын засаглалын зарчмуудыг судлах ажлыг доктор Д.Төмөрпүрэв, судлаач С.Борбил нар хамтран гүйцэтгэж байна. Түүнчлэн itoim.mn сайт бүс нутгийн санаачилгын талаар олон нийтэд мэдээлэл хүргэн ажиллаж байна.

Хакатон

Орон нутгийн төсөвт иргэдийн оролцоо, хяналтыг нэмэгдүүлэх зорилгоор Бодлогод залуусын хяналт ТББ-аас “Орон нутгийн төсвөө хянацгаая!” хакатоныг ННФ-ын санхүүгийн дэмжлэгтэйгээр Авлигатай тэмцэх газрын Урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх хэлтэс болон Өөрчлөлтийн төлөөх эмэгтэйчүүд ТББ-тай хамтран

2021 оны есдүгээр сард зохион байгууллаа. Энэхүү хакатонгоор асуудал дэвшүүлсэн сэтгүүл зүйн бүтээл туурвих замаар төсвийн үйл явц дахь иргэдийн оролцоо, хяналтыг нэмэгдүүлэх шийдэл санал болгохыг зорьсон юм. Хакатонд нийт 20 гаруй оролцогч хамрагдлаа.

“Орон нутгийн төсвөө хянацгаая!” хакатонд оролцогчид, 2021 оны 9 дүгээр сар.

Хакатоны хүрээнд Орон нутгийн төсөв болон худалдан авах ажиллагаа дахь иргэдийн оролцоо, хяналт тавих боломжууд, Төсвийг иргэдийн нүдээр харах нь (сайн түршлага), Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн шинэчлэлийн асуудал, Асуудал дэвшүүлсэн өгүүлэл бичих арга, дүн шинжилгээгээ бүтээгдэхүүн болгоход юу анхаарах зэрэг сэдвээр лекц, семинар

зохион байгуулав. Хакатоны үйл ажиллагаанд Сангийн яамны Худалдан авах ажиллагааны бодлогын хэлтсийн дарга Ц.Батзул, Ерөнхий сайдын зөвлөх Ч.Болортуяа, Бодлогод залуусын хяналт ТББ-ын Удирдах зөвлөлийн дарга Т.Энхжаргал, Эрэн сурвалжлах сэтгүүл зүйн төлөө төвийг төлөөлөн Ц.Чимэддондог, Үнэн хатамж ТББ-ын захирал Ж.Сайнзаяа, ННФ-ын Хөтөлбөрийн менежер Д.Оюунбадам нар оролцон илтгэл, танилцуулга хийлээ.

Хакатоны зочин багш Ч.Болортуяа (Ерөнхий сайдын зөвлөх), Ж.Сайнзаяа (Үнэн хатамж ТББ) нар танилцуулга хийж буй нь, 2021 оны 9 дүгээр сар.

Уг арга хэмжээний үр дүнд залуучууд мэргэжлийн зөвлөхүүдийн дэмжлэгтэйгээр орон нутгийн төсөвт дүн шинжилгээ хийх арга зүйд суралцсан юм. Мөн орон нутгийн төсвийн зарцуулалт тэр дундаа үр ашиггүй зарцуулалтын мэдээллийг иргэдэд ойлгомжтой, энгийнээр илэрхийлэн гаргасан “Ковидын төсөвт иргэд эргэлзэж байна”, “Төр хүүхэд, залууст төсөөллийн

тоглоомын талбай барьж өгдөг үү?”, “Хариуцах эзэнгүй эвдэрсэн замаа эзэнтэй болгоё!” зэрэг сэтгүүл зүйн бүтээл бэлтгэн олон нийтийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр түгээв (Дэлгэрэнгүйг дараах линкээр орж үзнэ үү <https://www.facebook.com/YouthPolicyWatch/videos/229243082551978>).

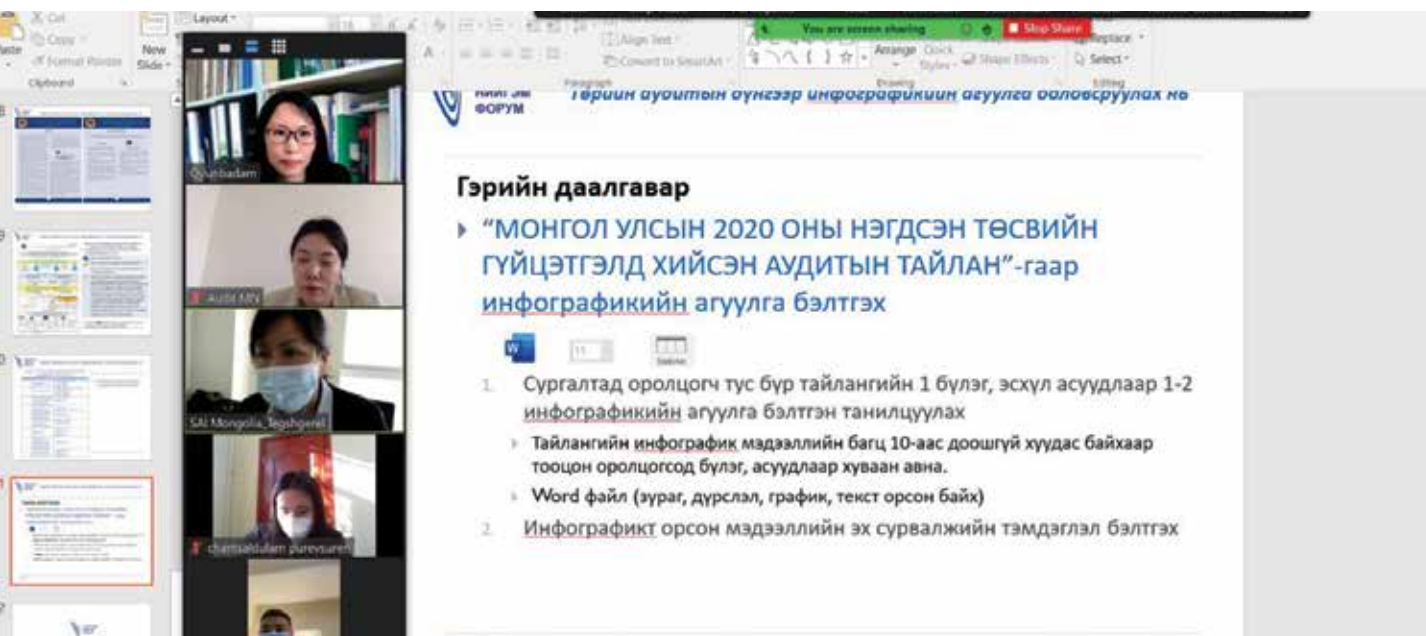
ХАКАТОНЫ БАГУУДААС ОРОН НУТГИЙН ТӨСВИЙН ЗАРЦУУЛАЛТЫН ХҮРЭЭНД ГАРГАСАН СЭТГҮҮЛ ЗҮЙН БҮТЭЭЛҮҮД

Төрийн хяналтын байгууллагатай өрнүүлсэн хамтын ажиллагаа

Төсвийн хариуцлагыг дээшлүүлэх чиглэлд ННФ төрийн хяналтын байгууллагуудтай түншилж ирсний дотор Үндэсний Аудитын газартай 2018 оноос эхлэн амжилттай хамтран ажиллаж байна. Үүний үр дүнд Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилтийн аудитад иргэний нийгмийн шинжээчид оролцон ажилласнаас гадна төрийн аудитын дүгнэлт, зөвлөмжийг энгийн, ойлгомжтой хэлбэрээр олон нийтэд хүргэн, мэдээллийн урсгалыг нэмэгдүүлэх чиглэлээр хамтран ажилласан юм. Үндэсний Аудитын газраас аудитын дүн мэдээг нийтэд хүргэх ажлыг тогтмолжуулах үүднээс ажилтнуудаа инфографик боловсруулах сургагч-багш

бэлтгэх сургалтад хамруулах ажлыг зохион байгуулав. Энэхүү сургалтын үеэр ННФ-аас “Төрийн аудитын дүнгээр инфографикийн агуулга боловсруулах нь” сэдвээр танилцуулга хийлээ. Мөн ННФ-аас 2021 оны 10-11 дүгээр сард сургалтад оролцогсдод 2021 онд гарсан “Монгол Улсын 2020 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн аудитын тайлан”, “Засгийн газраас агаар, орчны бохирдлыг бууруулах чиглэлээр 2017-2020 онд зарцуулсан хөрөнгийн ашиглалт, үр нөлөө” аудитын тайлангуудаар инфографик багцын агуулга бэлтгэх дадлага ажлыг зохион байгууллаа.

Гэрийн даалгавар

► “МОНГОЛ УЛСЫН 2020 ОНЫ НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛД ХИЙСЭН АУДИТЫН ТАЙЛАН”-гаар инфографикийн агуулга бэлтгэх

1. Сургалтад оролцогч тус бүр тайлангийн 1 бүлэг, эсхүл асуудлаар 1-2 инфографикийн агуулга бэлтгэн танилцуулах
 - Тайлангийн инфографик мэдээллийн багц 10-аас доошгүй хуудас байхаар тооцон оролцогчид бүлэг, асуудлаар хуваан авна.
 - Word файл (зураг, дүрслэл, график, текст орсон байх)
2. Инфографикт орсон мэдээллийн эх сурвалжийн тэмдэглэл бэлтгэх

“Төрийн аудитын дүнгээр инфографикийн агуулга боловсруулах нь” сэдэвт сургалтын явцаас (2021 оны 10 дугаар сар)

Түүнчлэн ННФ-аас “Төрийн аудитын байгууллага болон иргэний нийгмийн байгууллагын улсын төсвийн чиглэлээрх хамтын ажиллагаа” сэдэвт танилцуулгыг Үндэсний Аудитын газраас сэтгүүлчдэд зориулан 2021 оны 12 дугаар сард зохион байгуулсан “Мэдлэг хуваалцах цаг” арга хэмжээний үеэр хийлээ. Энэхүү арга хэмжээг цаашид төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагаа, бодлого шийдвэрийн талаар олон

нийтэд үнэн зөв бодит мэдээлэл өгөх зорилгоор хэвлэл мэдээллийн байгууллагын сэтгүүлчдийг чадавхжуулахад чиглүүлэн цувралаар зохион байгуулах юм. Мөн ННФ-ын дэмжлэгтэйгээр төрийн аудитын байгууллагаас олон нийтэд төрийн аудитын байгууллага, аудитын төрөл, үйл ажиллагаанд иргэд хэрхэн оролцох талаар мэдээлэл өгөхөөр богино хэмжээний видео контентуудыг боловсруулж байна.